

Om fastprismodellernes forklaring af arbejdsløsheden

Jørgen H. Gelting

Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

SUMMARY: The conclusion of the paper by Esben Dalgaard (1982), critically reviewing the Malinvaud (1977) model, that on plausible assumptions regarding worker's employment and wage expectations the marginal propensity to consume $\eta > 1$ depends on an extremely unrealistic feature of the model. As pointed out already in early business cycle theory it may happen, if only exceptionally, that the marginal propensity to spend (incl. induced investment) exceeds unity in which case the system is unstable. In true Keynesian unemployment equilibrium, characterized by ample excess capacity, the response of investment to changes in effective demand is at a minimum.

Med støtte i en sikker sans for det irrelevante har adskillige makroøkonomiske teoretikere i de senere år som hobby valgt dels den rationelle forventningshypotese, hvis vidtstrakte ugyldighedsområde konjunkturprofeter har haft held i uheld til at dokumentere, dels fastprismodeller, hvis betydning for forståelsen af arbejdsløshedens årsager i en tid med langvarig, betydelig inflation og drastiske ændringer af prisstrukturen kan være vanskelig at indse.

I dette tidsskrift har Esben Dalgaard (1982) foretaget en skarpsindig og formel præcis, kritisk gennemgang af fastprismodellen, i særdeleshed som den er fremstillet af Malinvaud (1977), og har videre udviklet og præciseret den af Hildenbrand & Hildenbrand (1978) fremførte kritik.

En central plads i E.D.s fremstilling indtager spørgsmålet om fortegnet på $\partial m / \partial u$ (hvor u er arbejdsløsheden, og m er borgernes formue = pengemængde ved udgangen af den første af de to perioder, deres tilværelse omfatter), eller ækvivalent, om den marginale forbrugstilbøjelighed er større eller mindre end en. Ifølge E.D. (s. 355) kan man ikke generelt sige noget herom. Af indlysende grunde må den normale antagelse dog være, at den marginale forbrugstilbøjelighed er mindre end en, og at altså $\partial m / \partial u < 0$. Hvordan kan E.D. da ud fra plausible forudsætninger om forbrugernes forventninger komme til det modsatte resultat? Forklaringen er det barokke træk ved modellen, at de, der træder ind på arbejds-

Om fastprismodellernes forklaring af arbejdsløsheden

Jørgen H. Gelting

Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

SUMMARY: The conclusion of the paper by Esben Dalgaard (1982), critically reviewing the Malinvaud (1977) model, that on plausible assumptions regarding worker's employment and wage expectations the marginal propensity to consume $\eta > 1$ depends on an extremely unrealistic feature of the model. As pointed out already in early business cycle theory it may happen, if only exceptionally, that the marginal propensity to spend (incl. induced investment) exceeds unity in which case the system is unstable. In true Keynesian unemployment equilibrium, characterized by ample excess capacity, the response of investment to changes in effective demand is at a minimum.

Med støtte i en sikker sans for det irrelevante har adskillige makroøkonomiske teoretikere i de senere år som hobby valgt dels den rationelle forventningshypotese, hvis vidtstrakte ugyldighedsområde konjunkturprofeter har haft held i uheld til at dokumentere, dels fastprismodeller, hvis betydning for forståelsen af arbejdsløshedens årsager i en tid med langvarig, betydelig inflation og drastiske ændringer af prisstrukturen kan være vanskelig at indse.

I dette tidsskrift har Esben Dalgaard (1982) foretaget en skarpsindig og formel præcis, kritisk gennemgang af fastprismodellen, i særdeleshed som den er fremstillet af Malinvaud (1977), og har videre udviklet og præciseret den af Hildenbrand & Hildenbrand (1978) fremførte kritik.

En central plads i E.D.s fremstilling indtager spørgsmålet om fortegnet på $\partial m / \partial u$ (hvor u er arbejdsløsheden, og m er borgernes formue = pengemængde ved udgangen af den første af de to perioder, deres tilværelse omfatter), eller ækvivalent, om den marginale forbrugstilbøjelighed er større eller mindre end en. Ifølge E.D. (s. 355) kan man ikke generelt sige noget herom. Af indlysende grunde må den normale antagelse dog være, at den marginale forbrugstilbøjelighed er mindre end en, og at altså $\partial m / \partial u < 0$. Hvordan kan E.D. da ud fra plausible forudsætninger om forbrugernes forventninger komme til det modsatte resultat? Forklaringen er det barokke træk ved modellen, at de, der træder ind på arbejds-

markedet ved begyndelsen af første periode og forbliver arbejdsløse i begge perioder, opretholder tilværelsen ved forbrug af den (helt eller delvis af profitandel bestående) formue = pengebeholdning, med hvilken de initialt er forsynede. Ved udgangen af første periode må de - for ikke at dø af sult før udgangen af anden periode - bevare en større formue, m , end tilfældet er for dem, der forventer at opnå en arbejdsindkomst i anden periode. E.D.s konklusion, at under rimelige ekstra forudsætninger er $\partial m/\partial u > 0$, beror altså på, at de i første periode arbejdsløse (som forventer at være arbejdsløse også i anden periode) har større opsparing end første periodes beskæftigede (som forventer at være beskæftigede også i anden periode). Fra virkelighedens verden har man som bekendt eksempler på, at større arbejdsløshed i korte perioder har medført større summarisk opsparingstilbøjelighed, men formentlig beroende på de beskæftigedes ændrede adfærd som reaktion på den øgede risiko for arbejdsløshed.

Afgørende for det makroøkonomiske forløb er imidlertid snarere end forbrugernes opsparings- og forbrugstilbøjelighed den samlede udgiftstilbøjelighed inklusive induceret investering. At denne samlede, marginale propensity to spend udviser store variationer og kan være større end én - specielt når lagervariationer (som ignoreres hos Malinvaud, men inddrages af Muellbauer & Portes (1978)) spiller en fremtrædende rolle - er en gammel erkendelse, jfr. f.eks. Hawtrey's tidlige arbejder. Der foreligger derfor ikke - som E.D. (s. 357) formoder - en teoretisk nydannelse vedrørende den såkaldte grænse for finanspolitikens effektivitet, som beror på den makroøkonomiske instabilitet, når propensity to spend er større end én.

I denne forbindelse er det nærliggende at henvise til den modifikation af Kalecki's (1939) konjunkturmodel, som foretoges af Kaldor (1940), gående ud på, at inden for et vist »normalt« aktivitetsinterval er marginal propensity to spend større end én, men uden for dette mindre end én¹. Hvad E.D. fuldt korrekt betegner som »en egentlig keynesiansk ligevægt« opstår, når aktiviteten er faldet så dybt, at udbredt forekomst af lav kapacitetsudnyttelse betydeligt svækker reaktionen i form af induceret investering på aktivitetsændringer.

1. Der er større uoverensstemmelse end overensstemmelse mellem Kaldor's model og Leijonhufvud's (1973) korridorhypotese. For begge gælder, at følgerne af store positive og negative aktivitetsafvigelser ikke rimeligt kan antages symmetriske, og at en fyldestgørende analyse må inddrage kreditsystemets reaktioner.

Litteratur

- Dalgaard, E. 1982. Fastprismodellernes forklaring af arbejdsløsheden. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 120: 341-360.
- Hildenbrand, K. & W. Hildenbrand. 1978. On Keynesian Equilibria with Unemployment and Quantity Rationing. *Journal of Economic Theory* 18: 255-277.
- Kaldor, N. 1940. A model of the Trade Cycle. *Economic Journal* 50: 78-92.
- Kalecki, M. 1939. A Theory of the Business Cycle. Kap. 6 i *Essays in the Theory of Economic Fluctuations*. London.
- Leijonhufvud, A. 1973. Effective Demand Failures. *Swedish Journal of Economics* 75: 27-48.
- Malinvaud, E. 1977. *The Theory of Unemployment Reconsidered*. Oxford.
- Malinvaud, E. 1980. *Profitability and Unemployment*. Cambridge.
- Muellbauer, J. & R. Portes. 1978. Macroeconomic Models with Quantity Rationing. *Economic Journal* 88: 788-821.